

Opieka Paliatywna: Gdzie, Kiedy i Jak ?

Zagadnienia i kompetencje

W tym module przedstawione zostanie rozumienie opieki paliatywnej (OP), kwestie dotyczące tego jak?, gdzie? i kiedy? można ją zastosować a także rola psychologów w tym procesie. Omówiona zostanie tu również historia OP, jej współczesny kontekst oraz jej cele i podstawy etyczne.

Kompetencje do zdobycia

- Znajomość podstawowych aspektów psychologicznych planu opieki skoncentrowanej na pacjencie vs planu opieki skoncentrowanej na chorobie w dziedzinie opieki paliatywnej.
- Znajomość definicji i podstawowych zasad opieki paliatywnej
- Znajomość różnych warunków świadczenia opieki paliatywnej (hospicjum, szpital, opieka domowa itp.)
- Znajomość roli psychologa w zespole opieki paliatywnej (psychologia paliatywna)

Co się aktualnie dzieje?

GLOBALNA POPULACJA CORAZ BARDZIEJ SIĘ STARZEJE

**WZROST ROZPOWSZECHNIENIA CHORÓB NIEZAKAŹNYCH
ORAZ INNYCH CHORÓB PRZEWLEKŁYCH I ZAKAŹNYCH**

Atlas EAPC szacuje, że ponad 4,4 miliona ludzi zmarłych w Europie doświadczyło poważnych skutków cierpienia, związanego ze zdrowiem oraz potrzeby opieki paliatywnej. Ponad 139 000 dzieci, które umierają każdego roku, potrzebuje opieki paliatywnej.

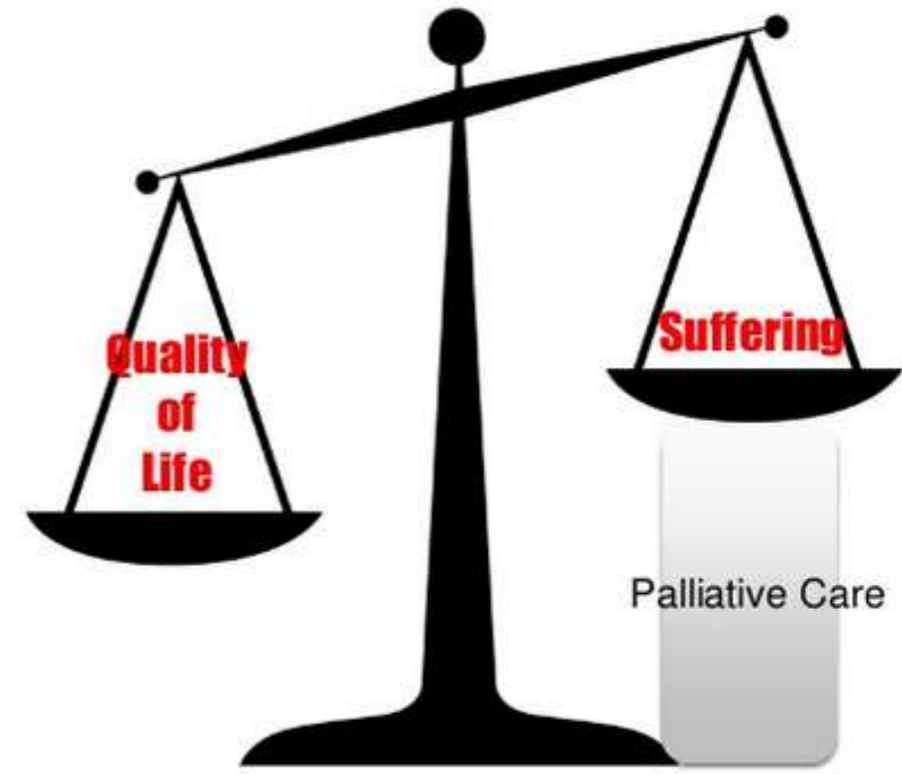
Szacuje się, że populacja wymagająca opieki paliatywnej wzrośnie w przyszłości znacząco na poziomie globalnym

skuteczne i zrównoważone plany opieki paliatywnej

OPIEKA PALIATYWNA

CZYM JEST?

Czym jest opieka paliatywna?

*...nazwa pochodzi od łacińskiego słowa **pallium** oznaczającego płaszcz*

Opieka paliatywna to podejście, które poprawia jakość życia pacjentów i ich rodzin. Mierzy się z problemami związanymi z chorobami zagrażającymi życiu, poprzez zapobieganie cierpieniu i łagodzenie go przez wczesną identyfikację i właściwą diagnozę oraz leczenie bólu i innych problemów, fizycznych, psychospołecznych i duchowych.

(Światowa Organizacja Zdrowia - WHO)

Integracja OP z krajowymi systemami opieki zdrowotnej w Europie

Większość krajów europejskich (76%) dostosowała swoje **ogólne przepisy dotyczące zdrowia za pomocą ustawodawstwa traktującego OP jako prawo pacjenta lub nawet jako prawo człowieka.**

Osiem państw europejskich posiada **krajowe prawo dotyczące opieki paliatywnej**

COUNTRIES WITH NATIONAL LAWS

COUNTRY	YEAR	LAW OR ACT
France	1999	Law n° 99-477 aiming to guarantee the right to access to palliative care
Belgium	2002 (2016)	[S-C-2002/22868] The Palliative Care Act, [C-2016/24163] An Act to amend the Act of June 14, 2002 on palliative care with a view to broadening the definition of palliative care
Luxembourg	2009	Law on palliative care, advance instructions and end-of-life accompaniment
Italy	2010	Law 38/2010 to guarantee access to palliative care and pain therapy
Portugal	2012	Law n.º 52/2012, Law of Bases of Palliative Care
Albania	2014	Law Nr. 138/2014 For Palliative Care in Republic of Albania
Germany	2015	The Act to Improve Hospice and Palliative Care in Germany (Hospice and Palliative Care Act - HPG)
Armenia	2017	Law N 45-N on Palliative Medical Assistance and Service Providing

OPIEKA PALIATYWNA

GDZIE?

DOM

Zespoły paliatywnej opieki zdrowotnej pracują w domach pacjentów we współpracy z zespołami POZ lub personelem domów opieki.

AMBULATORIUM

Publiczne lub autonomiczne punkty zapewniające odpowiednie usługi samodzielnym pacjentom, którzy wymagają specjalistycznej, wielowymiarowej oceny w celu optymalnej kontroli objawów, w tym bólu i wsparcia rodziny.

SZPITAL

Zespół opieki paliatywnej wspiera tu pacjentów **chorych przewlekle**. W wysoko specjalistycznych szpitalach mogą istnieć oddziały opieki paliatywnej.

HOSPICJUM

OP jest udzielana przez samodzielne placówki zwane Hospicjami. Pojęcie to prawie zawsze oznacza „pośredni” rodzaj ośrodka opieki ulokowany między szpitalem a domem.

OPIEKA PALIATYWNA

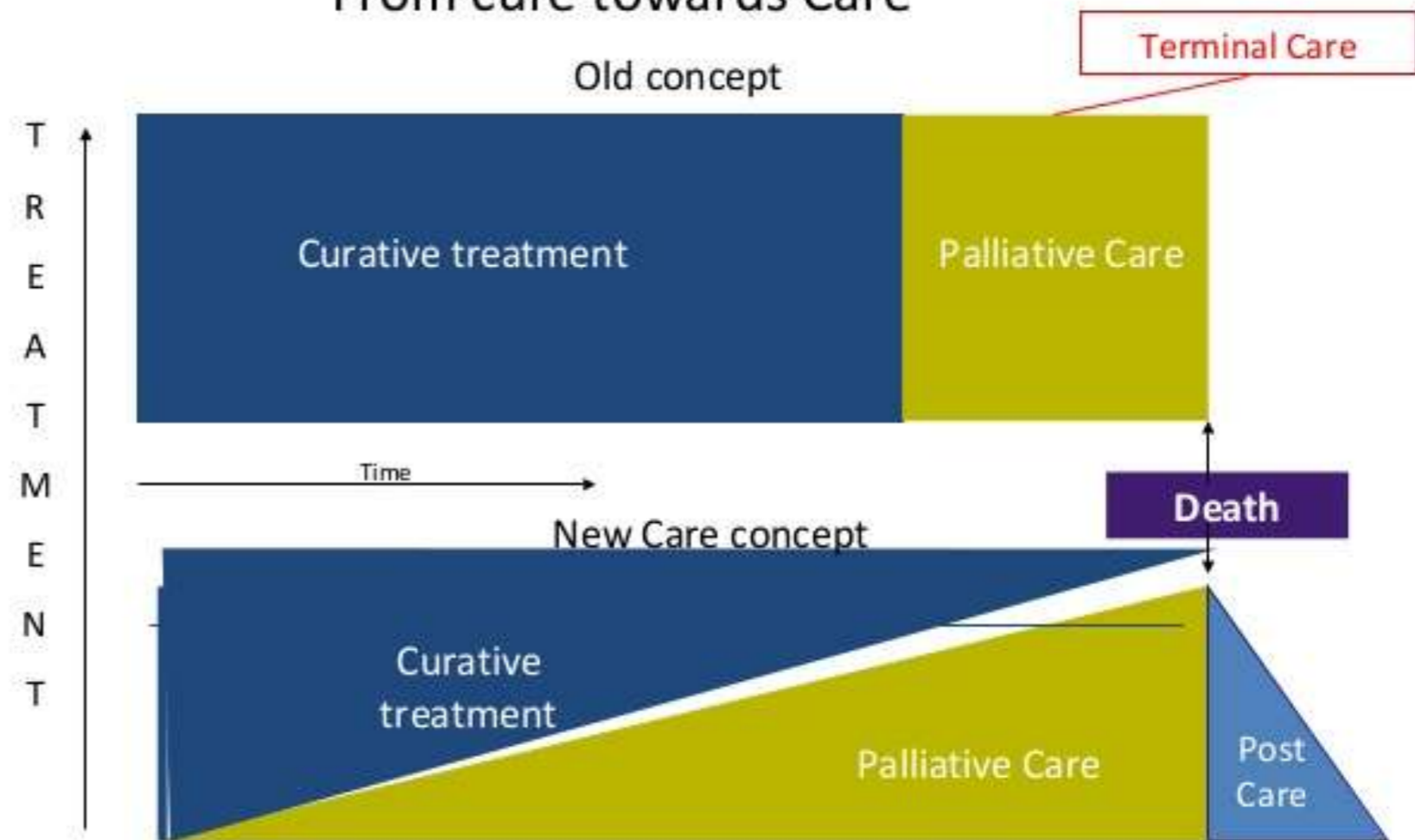

KIEDY?

KIEDY?

Rysunek ilustruje, w jaki sposób pogląd, że OP ma znaczenie jedynie w ciągu ostatnich kilku tygodni życia zostaje zastąpiony koncepcją, że należy zaoferować tę formę opieki **narastająco, odpowiednio do fazy leczenia**, tak aby na przestrzeni wielu lat wspierać osoby z przewlekłymi, postępującymi chorobami.

From a traditional towards a new care model:
From cure towards Care

Surprise question:

“Czy byłbym/-łabym zaskoczony/-a, gdyby ten pacjent zmarł w ciągu najbliższych 12 miesięcy?”

Wczesna opieka paliatywna

Pacjenci mogą uzyskać opiekę paliatywną znacznie wcześniej. To działanie znane jako wczesna opieka paliatywna, rozpoczyna się już w momencie rozpoznania zaawansowanej choroby lub wkrótce po jej diagnozie.

Często wczesna opieka paliatywna jest połączona z leczeniem, takim jak chemioterapia lub radioterapia.

Wczesna opieka paliatywna, czy to zapewniona przez onkologa prowadzącego, czy przez zespoły specjalistów, obejmuje **empatyczną komunikację** z pacjentami dotyczącą ich rokowań, **planowania opieki z wyprzedzeniem** oraz **oceny i kontroli objawów**.

OPIEKA PALIATYWNA

DLACZEGO?

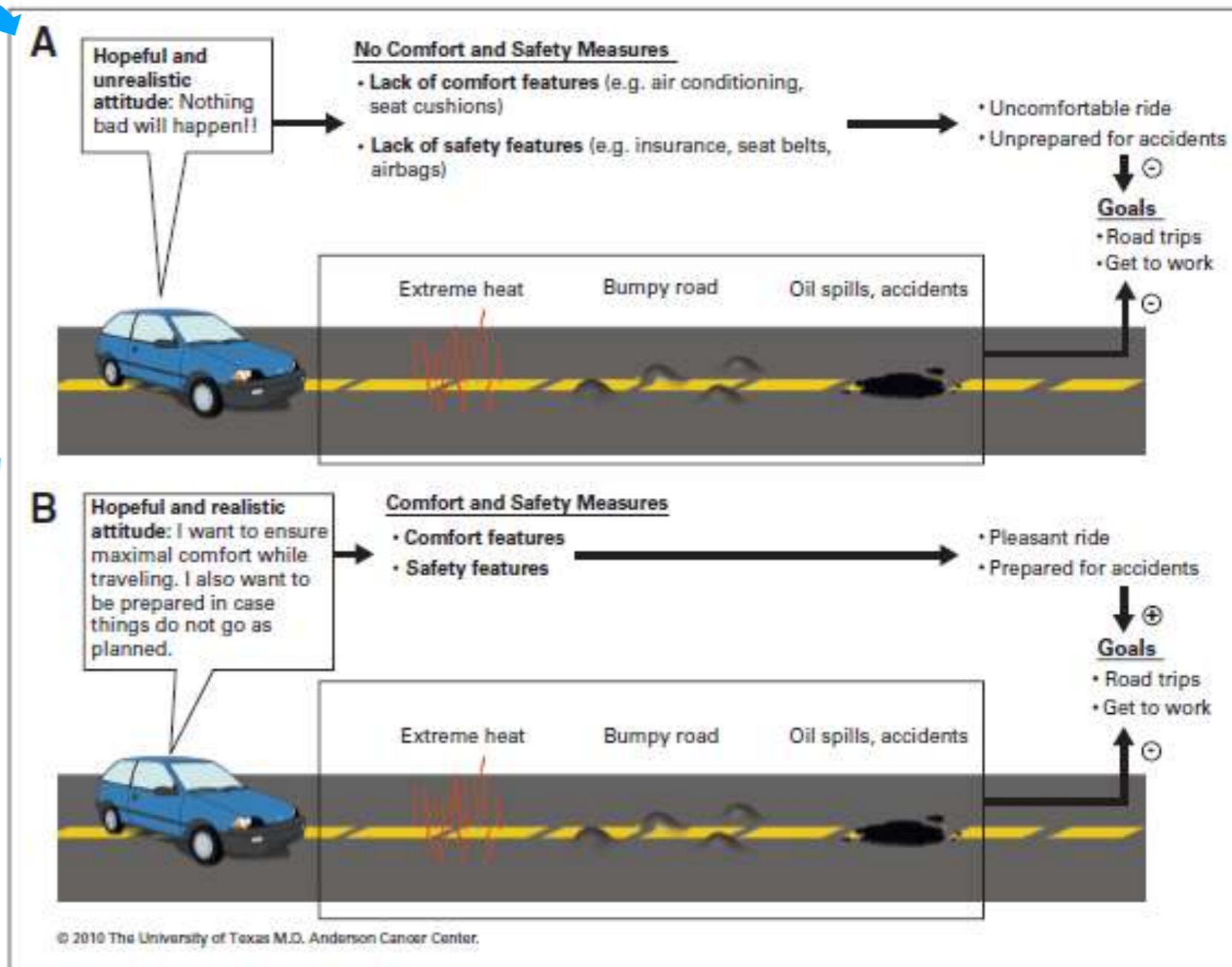
DLACZEGO?

(A) Pełen nadziei, nierealistyczny kierowca wierzy, że podczas jego podróży nie wystąpią żadne problemy.

Kontrastuje to z (B) pełnym nadziei realistycznym kierowcą, który rozumie znaczenie poczucia komfortu oraz konieczność przygotowania się do podróży z wyprzedzeniem

Model koncepcyjny Goals of Car(e) (pol. Cele Opieki)

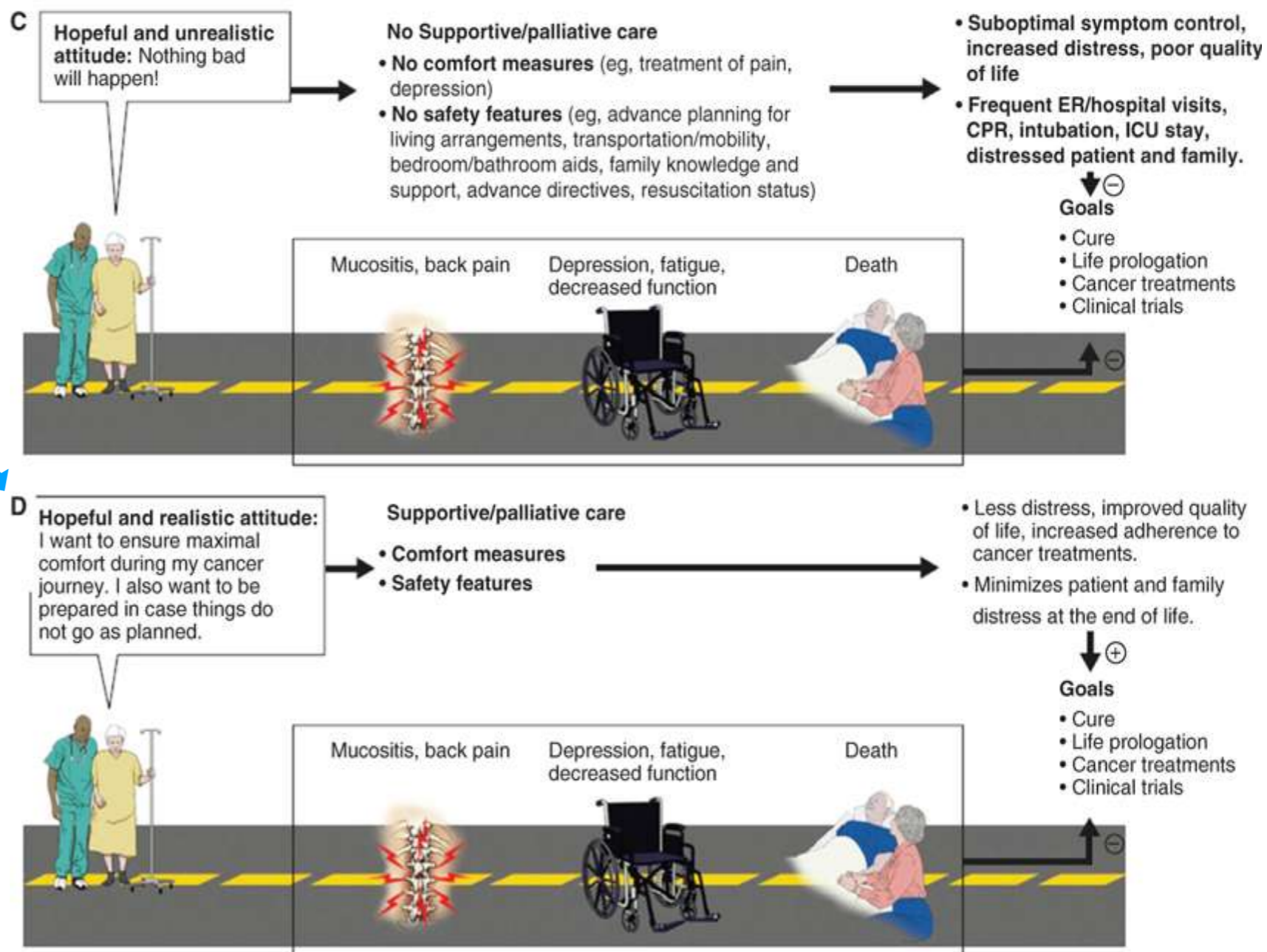
Samochód jest tu używany jako analogia dla ustalania celów opieki

(C) Pełen nadziei, nierealistyczny pacjent, który skupia się na leczeniu raka, bez zwracania uwagi na swoje objawy i rosnące potrzeby w zakresie opieki, może doświadczać niepotrzebnego dystresu.

(D) W przeciwieństwie do tego, pełen nadziei lecz realistyczny pacjent, który otrzymuje jednocześnie leczenie onkologiczne i opiekę wspomagającą / paliatywną byłby lepiej przygotowany na pojawiające się objawy i potrzeby opieki.

Source: Hagop M. Kantarjian, Robert A. Wolff: The MD Anderson Manual of Medical Oncology, 3rd Edition
www.accessmedicine.com
Copyright © McGraw-Hill Education. All rights reserved.

OPIEKA PALIATYWNA

JAK?

OP powinna być zapewniona **na wszystkich poziomach opieki**. Wczesna identyfikacja pacjentów potrzebujących OP powinna odbywać się w ramach systemu **podstawowej opieki zdrowotnej** w danej społeczności, gdzie większość pacjentów powinna otrzymać opiekę ze strony lekarzy pierwszego kontaktu.

HIGH TECH

...HIGH TOUCH

Literatura:

- Arias-Casais N, Garralda E, Rhee JY, Lima L de, Pons JJ, Clark D, Hasselaar J, Ling J, Mosoiu D, Centeno C. (2019) *EAPC Atlas of Palliative Care in Europe 2019*. Vilvoorde, EAPC Press.
- Paal P, Brandstötter C, Lorenzl S, Larkin P, Elsner F (2019). *Postgraduate palliative care education for all healthcare providers in Europe: Results from an EAPC survey*. *Palliative and Supportive Care* 17, 495–506. <https://doi.org/10.1017/S1478951518000986>
- Testoni, I., Bottacin, M., Fortuna, B.C., Zamperini, A., Marinoni, G.L., Biasco, G. (2019). *Palliative care and psychology education need in nursing courses: A focus group study among Italian undergraduates*. *Psicologia della Salute*, 2019 (2), pp. 80-99, doi: 10.3280/PDS2019-002004
- Centeno C, Sitte T, de Lima L, et al. (2018) *White Paper for Global Palliative Care Advocacy: Recommendations from a PAL-LIFE Expert Advisory Group of the Pontifical Academy for Life, Vatican City*. *J Palliat Med*. 21(10):1389-1397. doi:10.1089/jpm.2018.0248
- Noguera A, Bolognesi D, Garralda E, Beccaro M, Kotlinska-Lemieszek A, Furst CJ, Ellershaw J, Elsner F, Csikos A, Filbet M, Biasco G, and Centeno C. (2018) *How Do Experienced Professors Teach Palliative Medicine in European Universities? A Cross-Case Analysis of Eight Undergraduate Educational Programs*, *Journal of Palliative Medicine*.21(11) 1621-1626.
- Martoni AA, Varani S, Peghetti B, et al. (2017) *Spiritual well-being of Italian advanced cancer patients in the home palliative care setting*. *Eur J Cancer Care (Engl)*; 26(4):10.1111/ecc.12677. doi:10.1111/ecc.12677
- Casale G., Calvieri A. (2014). *Le cure palliative in Italia: inquadramento storico*. *MeDiC*, 22(1): 21-26
- Claessen, Susanne & Francke, A. & Echteld, Michael & Schweitzer, Bart & Donker, Gé & Deliens, Luc. (2013). *GPs' recognition of death in the foreseeable future and diagnosis of a fatal condition: A national survey*. *BMC family practice*. 14
- Bruera, E., & Hui, D. (2012). *Conceptual models for integrating palliative care at cancer centers*. *Journal of palliative medicine*, 15(11), 1261–1269. <https://doi.org/10.1089/jpm.2012.0147>
- Department of Health, Western Australia. (2008) *Palliative Care Model of Care*. Perth: WA Cancer & Palliative Care Network, Department of Health, Western Australian.